

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

7

Atgimimas ir Katalikų Bažnyčia

1994

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

7

Atgimimas ir Katalikų Bažnyčia

UDK 947. 45 (082)

Li-191

Redakcinė kolegija:

Egidijus Aleksandravičius

Antanas Kulakauskas

Česlovas Laurinavičius

Rimantas Miknys

Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)

Vladas Sirutavičius

Giedrius Subačius

Antanas Tyla

Sudarytojai:

Egidijus Motieka

Rimantas Miknys

Vladas Sirutavičius

Recenzavo

dr. *Gediminas Rudis*

Leidinį parengti talkino:

Vytautas Jogėla

Raimundas Lopata

© "Katalikų pasaulio" leidykla

© Lietuvos atgimimo istorijos studijos

TURINYS

PRATARMĖ	5
I. STRAIPSNIAI. STUDIJOS	7
<i>Aldona Prašmantaitė</i> VILNIAUS BIBLIJOS DRAUGIJA (1816–1826)	8
<i>Ieva Šenavičienė</i> GAMTOS MOKSLAI IR DVASININKIJOS UGDYMAS LIETUVOJE XIX a.	24
<i>Vytautas Jogėla</i> VILNIAUS ROMOS KATALIKŲ DVASINĖS AKADEMIJOS ĮKŪRIMAS	56
<i>Vidmantas Edvardas</i> RELIGINIS TAUTINIS SAJŪDIS ŽEMAITIJOJE XIX a. PABAIGOJE	96
<i>Darius Staliūnas</i> VILNIAUS VYSKUPO E. ROPO VEIKLOS PĖDSAKAIS (1903–1907)	142
<i>Regina Laukaitytė</i> LEGALIOS KATALIKIŠKOS SPAUDOS PRADŽIA LIETUVOJE	220
<i>Aroldas Gaidys</i> LIETUVIŲ KATALIKIŠKŲ DRAUGIJŲ BRUOŽAI (1905–1907)	254
<i>Juozas Skirius</i> BAŽNYTINĖS "LIETUVIŲ DIENOS" SVARBA LIETUVAI (1916–1918)	317
<i>Raimondas Lopata</i> ANTANAS VISKANTAS IR BANDYMAS ATKURTI LDK	331

II. SENA DISKUSIJA	341
J.STAKAUSKAS IR V.BIRŽIŠKA APIE MOTIEJŲ VALANČIŲ IR JO LIETUVIŠKUMĄ	342
III. PUBLIKACIJOS	409
<i>Kazys Misius</i> APIE LIETUVIŲ SPAUDOS DRAUDIMĄ IR KATALIKŲ DVASININKIJOS VAIDMENĮ JŲ ĮGYVENDINANT	411
<i>Regina Laukaitytė</i> NESKELBTAS J.TOTORAIČIO STRAIPSNIS APIE DIDIŲ VILNIAUS SEIMĄ	435
<i>Regina Laukaitytė, Algimantas Katilius</i> BATAKIŲ DEKANATO KUNIGŲ SUSIRINKIMO NUTARIMAI (1906 m. sausis)	444
<i>Algimantas Katilius</i> PASKUTINIOJO ŽEMAIČIŲ VYSKUPO P.KAREVIČIAUS ATSIMINIMŲ FRAGMENTAS	452
STRESZCZENIE	488
SUMMARY	496
ZUSAMMENFASSUNG	504
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	512
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	532
APIE AUTORIUŠ	542

PRATARMĖ

Tema "Lietuvos tautinis atgimimas ir Katalikų Bažnyčia" yra labai plati ir šakota, kai kurie jos aspektai bei problemos jau ne kartą buvo nagrinėti istoriografijoje. Besidomintys šia tematika istorikai nepritrūks darbo ir ateityje.

Šiame tome, nepretenduojant aprėpti temos visumą ar pateikti naują jos koncepciją, skelbiami straipsniai, kuriuose nagrinėjami įvairūs Katalikų Bažnyčios, jos veikėjų, institucijų ir dvasininkijos, katalikiškų visuomeninių ir politinių organizacijų veiklos, santykių su caro valdžia ir Lietuvos visuomene XIX a. – XX a. pradžioje aspektai. Daugelio straipsnių tematika yra nauja, originali, paremta pirminių, neretai pirmą kartą į mokslo apyvartą įtraukiamų, šaltinių analize. Tiesa, kai kurie iš jų tik netiesiogiai susiję su rinkinio tema, bet, manome, kad ir jie prisidės prie visapusiškesnio temos ir epochos suvokimo.

Rinkinyje perspausdinama šio amžiaus 4-ajame dešimtmetyje vykusios diskusijos tarp Vaclovo Biržiškos ir Juozapo Stakausko dėl M. Valančiaus požiūrio į lietuvių ir lietuvių tautinį judėjimą medžiaga. Tikimės, jog tai prisidės prie korektiškos, bet principinės poleminės dvasios gaivinimo mūsų istoriografijoje, provokuos naujus valančianos tyrimus.

Kaip visada, rinkinyje yra archyvalijų skyrelis, kuriame spausdinami keli su rinkinio tematika susiję archyviniai dokumentai, iki šiol nepublikuoti. J.Totoraičio straipsnis apie lietuvių kunigų veiklą Didžiojo Vilniaus seimo laikotarpiu, paskutiniojo Žemaičių vyskupo P.Karevičiaus atsiminimų fragmentas.

Redakcinė kolegija

